

ПРОПУСТИТИ ЧОРНОБИЛЬ КРІЗЬ СЕРЦЕ

Не стану описувати подробиці, яким чином вперше потрапив у тому вже далекому травні 1986 року у зону відчуження, як працювалось і що почувалось, коли споглядав велике людське горе. Здається, пам'ять закарбувала найдрібніші деталі кожної миті перебування на Чорнобильській землі: і те, що було світле і радісне (ставлення людей до роботи, до друзів, колег), і чорне (мародерство, слюзи переселенців, покинуті села). Ну як забудеш таке?

Якось, проїжджаючи виселеною Андріївною, побачив, як досить похилого віку подружжя впряглося в ярмо і тягло вздовж і впоперек свого городу здоровенну металеву борону. Це настільки вразило і зворушило мене, що я не втримав сліз — прийшли, щоб засіяти СВОЮ землю. Тоді я вперше задумався над долею переселенців.

І не думав, не гадав, що деякий час потому мені знову доведеться ступити ногою на зранене радіоактивними хвилями українське Полісся, але вже в складі історико-культурної експедиції Інституту народознавства НАН України.

Під'їжджаючи до с. Розсоха, ті з нас, хто вперше потрапив у зону відчуження, були вражені кількістю техніки, що вишикувалась рівними рядами на майданчиках відстою: гігантські і зовсім

крихітні вертольоти, БТРи, пожежні машини, АРСи, вантажівки, автобуси... Це саме та техніка, на якій у тому 1986 році робили свою справу ліквідатори. Зараз це кладовище військової техніки (див. фото). Скрізь помітні сліди вандалів — майже всі машини стоять із роззявленими капотами, немов волаючи: що ви робите, люди добрі, воно ж заражене. А чи буде знати про це якийсь хлопчина-шофер, «діставши» дефіцитну запчастину чи двигун і гасаючи по просторах рідної неньки-України?

За Розсохою дорога пірнула у ліс. З тих пір, коли цей блажений куточок опинився за колючим дротом, ліси тут значно погустішали і підступили під саму дорогу. Майже дитячі почуття викликала у нас сполохана зграйка куріпок. Метнулася козуля. А коли ми наблизилися, побачили табунець цих тваринок, споглядаючи за нами своїми чорними, як смоль, оченятами.

Ми їхали до загубленого серед поліських лісів та боліт села Бички.

У середині XVII ст., коли відбувся розкол у Російській церкві, багато старообрядців, гнані владою й офіційною церквою, розселилися по найглухіших куточках тогочасної Російської імпе-

рії. Одним з таких поселень стали хачі біля річки Уші (сучасна назва — Уж).

У 1805 році поселення доволі розрослося і на його терені створюється Миколаївський чоловічий монастир, в ансамбль якого входять: дерев'яна церква, трапезна, келії ігумена та монахів, пасіка, складські приміщення — загалом більше п'ятидесяти окремих хат. Монастир огорожується дубовим застолоком понад два метри заввишки. Та, на жаль, як часто бувало у ті ча-

си, дерев'яна церква згоріла і на її місці у 1882 році постала кам'яна.

Це була однокупольна трьохдольна базиліка з аспидою на схід та дзвіницею на захід. Фасади храму були поділені пілястрами, дверні та віконні прорізи обрамлені фігурними наличниками, перекриття і підлога кам'яні.

Після жовтневого перевороту боротьба з «релігійним дурманом» докотилася і до цієї глухомані. В 1930 році монастир закривають, огоро-

жу знищують, а далі, як то мовиться, і пішло і поїхало. В 1932 році з церкви зносяться куполи, робиться перекриття даху, як у сільської хати, криїтої шифером. Знищуються шатрові перекриття на дзвіниці, а згодом зникає і сама дзвіниця. Гонтове покриття келій замінюється бляшаним, всі споруди переобладнуються на господарські приміщення.

Автобус поволі посувається центральною вулицею села. Раптом щось величезне метнулося за рогом хати. Водій загаль-

мував, двигун заглох. У гробовій тиші одинадцять пар здивованих очей членів нашої експедиції дивилися з вікон автобуса у величезні, зволожені й не менш здивовані очі істоти. Корова! Так, перед нами, правда, не корова, стояв бичок, вигуляний на незайманих просторах зони відчуження.

Водій дав газу, і наш новий четвероногий знайомий підтюпцем потрусив дорогою. Деякий час ми їхали паралельним курсом з ним, а потім ця гра бичку набридла, він різко повернув праворуч і зник за хатою. Як йому вдалося вижити в оточенні хижаків, здичавілих собак? Дива, та й годі.

Допитливому оку є що побачити в зоні відчуження, хоча багато що за майже дев'ять років після Чорнобильської катастрофи пропало, знищено, згоріло, розкрадено...

Спливає час, і з кожним днем все чіткіше усвідомлюєш: не можна залишити витвори людських рук, розуму напризволяще, треба якимось чином зберегти все те, що має непересічні цінності. Тому й організована постійно діюча історико-культурна експедиція при Мінчорнобилі України, їй тут працювати, а нам її допомогти, щоб наші онуки й правнуки мали можливість прилучитися до високої, суто народної культури наших предків. Не може існувати держава, яка не поважає свою історію.

Михайло ЗАГРЕБА.

Фото автора.